

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลาในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อแบบแผนความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตของคนตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ ผู้ที่จะดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข ต้องเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาบุคลิกภาพ และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ ความเปลี่ยนแปลงและสภาวะแวดล้อมได้ (นิภา นิธยานน, 2530) นอกจากนี้ในทางสังคม บุคคลใดที่มีความสามารถในการปรับตัวดี ย่อมจะเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น (กันยา สุวรรณแสง, 2536) จึงกล่าวได้ว่า บุคคลทุกคนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับตัว และการปรับตัวจะเกิดขึ้นตั้งแต่แรกเกิด และมีอยู่ตลอดชีวิต (Calhoun, J.F., 1983) การปรับตัวที่ดีในวัยเด็กจะเป็นพื้นฐานในการหล่อหลอม บุคลิกภาพ และนิสัยเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (Wineger, W.L., 1989) การให้ความสำคัญต่อ บุคลิกภาพ และส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการปรับตัวในทางที่ถูกต้องเหมาะสม เมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่อยู่ในสังคม ย่อมมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข (กันยา สุวรรณแสง, 2536 ; นิภา นิธยานน, 2530) แต่เด็กจะมีความสามารถในการปรับตัวได้ดีเพียงใด นอกจากอิทธิพลของพัฒนาการและสภาวะทางกายแล้ว อิทธิพลที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง คืออิทธิพลของสังคม (นิภา นิธยานน, 2530) ประสบการณ์ที่เด็กได้รับการปะทะสังสรรค์ (Interaction) กับบุคคลอื่นมีส่วนช่วยในการสร้างอุปนิสัยใจคอของเด็กแต่ละคน (จันทมาศ ชื่นบุญ, 2515) เด็กจะค่อย ๆ พัฒนา และเรียนรู้ในการปฏิบัติตนในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม เมื่อเด็กอายุ 6-10 ปี จะเริ่มตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวเขากับผู้อื่น นอกเหนือจากบุคคลในครอบครัว บุคคลอื่นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในความรู้สึกของเด็กวัยนี้ คือ เพื่อน (นิภา นิธยานน , 2530; Mussen, P.H., and other, 1989) เด็กจะมีเพื่อนวัยเดียวกันมากมายที่มาจากครอบครัวต่าง ๆ กัน ทำให้เด็กได้มีโอกาสในการเรียนรู้บทบาทในสังคม เรียนรู้การปฏิบัติในการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนที่เล่นด้วยกัน โดยเฉพาะขณะที่เด็กอยู่ในโรงเรียน เด็กได้ใช้เวลาวันละหลาย ชั่วโมงในการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน และร่วมโรงเรียน (Mussen, P.H., and other, 1989) นิภา นิธยานน (2530) กล่าวว่า "เด็กประถมศึกษาปีที่ 1 มีลักษณะประจำตัวที่คล้ายคลึงกัน และมีความต้องการที่จะทำสิ่งนั้น สิ่งนี้ตามอย่างเพื่อนในกลุ่มวัยเดียวกันด้วยเหตุผลเพียงข้อเดียว คือ เพราะทุกคนในกลุ่มทำ"

อย่างนั้น หรือต้องการสิ่งนั้น ฉะนั้นการเอาอย่างเพื่อนวัยเดียวกันทั้งในด้านการกระทำ ความรู้สึก นึกคิด และค่านิยมในลักษณะเช่นว่านี้ จึงอาจทำให้เด็กได้รับและเรียนรู้สิ่งที่ไม่ถูกต้องได้ในบางกรณี"

ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้ให้ความสำคัญกับพัฒนาการทางสังคมของเด็กระดับประถมศึกษา โดยกำหนดในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เน้นให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ที่ระบุจุดมุ่งหมายไว้อย่างชัดเจนว่า ให้เด็กประถมศึกษาสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ (กรมวิชาการ, 2533) ซึ่งความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม และผู้อื่น เป็นดัชนีบ่งชี้พัฒนาการทางสังคมประการหนึ่ง ลักษณะการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมของแต่ละคนมีรากฐานเริ่มต้นมาจากวัยทารกและวัยเด็กตอนต้น

การที่เด็กประถมศึกษา ได้รับประสบการณ์ใหม่ในสังคม ที่แตกต่างไปจากสังคมในครอบครัวเช่นนี้ และด้วยพื้นฐานการเลี้ยงดูในครอบครัวที่แตกต่างกัน ทำให้เด็กต้องมีการปรับตัว ซึ่งเด็กบางคนอาจประสบปัญหาในการปรับตัวได้ และเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การปรับตัวทางสังคมของเด็กบรรลุเป้าหมาย (วิณี ชิดเชิดวงศ์, 2537)

จากการศึกษาปัญหาของเด็กไทยของกาญจนา ทองอุไร (2519) พบว่า เด็กนักเรียนมีปัญหาทางด้านการเรียนมากที่สุด รองลงมา คือปัญหาด้านสังคม และการปรับตัว ในปัญหาด้านการปรับตัว มีงานวิจัยของเจษฎา เทียงตรง (2519) ที่กล่าวว่า เด็กประถมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาด้านจิตใจอันเนื่องมาจากการปรับตัวทางอารมณ์และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พวงสร้อย วรกุล (2522) ที่พบว่าเด็กมัธยมศึกษาตอนต้น มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนและครูมากที่สุด Asher (1990) ได้ประมาณว่าอย่างน้อย 10 % ของเด็กทั้งหมด มีปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน นอกจากนี้วัชรีย์ ทรัพย์มี และสุวิมล ว่องวานิช (2533) ได้ประมวลลักษณะการปรับตัวของเด็กจากงานวิจัยต่าง ๆ ว่า เด็กนักเรียนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีปัญหาการปรับตัวตั้งแต่เริ่มเข้าเรียน ได้แก่ การปรับตัวด้านการเรียน การปรับตัวกับเพื่อนและครู การปรับตัวกับสภาพครอบครัวและเศรษฐกิจ การปรับตัวทางด้านบุคลิกภาพ และการปรับตัวให้เหมาะสมกับบทบาททางเพศ

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการปรับตัวของเด็ก พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ในประเทศไทย เป็นการศึกษาการปรับตัวของเด็กในบริบทต่าง ๆ เช่น จวี กานหี (2511) ศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพและความสามารถในการปรับตัวในโรงเรียนของนักเรียนที่มาจากครอบครัวชั้นกลางและชั้นต่ำ

ระหว่างเพศเดียวกันและต่างประเทศ จารุวรรณ ตั้งศิริวิมล (2529) ศึกษาสุขภาพจิตและการปรับตัว
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร ณรงค์ ชอนาม (2521) ศึกษา
 การวิจารณ์ภาพยนตร์เป็นกลุ่มกับการเปลี่ยนแปลงของอัตมโนทัศน์ และการเปลี่ยนแปลงการปรับ
 ตัวด้านสังคมของนักเรียนวัยรุ่นที่เข้ากับเพื่อนไม่ได้ วราภรณ์ ลิ้มสุวัฒน์ (2521) ศึกษาผลของการ
 ให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อการปรับตัวด้านสังคมของนักเรียนที่ถูกเพื่อนชิงชัง ซึ่งได้รับการฝึกการรับ
 รู้ความรู้สึกก่อน กับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก ไพจิตร ผีกเจริญผล (2523) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
 อัตมโนทัศน์ การปรับตัวและสติปัญญา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทิพย์พร จิตวารินทร์
 (2530) ศึกษาการปรับตัวของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
 จังหวัดภูเก็ต ฉันทิมา ทิมากร (2533) ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวกับ
 เพื่อนของเด็กวัยรุ่นตอนปลาย ที่มีบทบาททางเพศแตกต่างกัน พาสณา ผลเลิศศิลป์ (2534) ทำการ
 สำรวจปัญหาการปรับตัวในเด็กวัยรุ่น กรุงเทพมหานคร ทิวา มั่งน้อย (2534) ศึกษาเปรียบเทียบ
 ความสามารถในการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนที่มีรูปแบบการอธิบายต่างกัน จริญญา วัฒนโสภณ
 (2536) ศึกษาลักษณะวิธีการปรับตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร
 เป็นต้น ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นงานที่ส่วนใหญ่ใช้เครื่องมือที่ดัดแปลงมา
 จากเครื่องมือวัดบุคลิกภาพที่เป็นแบบวัดมาตรฐานของต่างประเทศ เช่นแบบสำรวจปัญหา เดอะ
 มูนนี่ พรอมเบลม เชคลิสต์ (The Mooney Problem Check List) เป็นต้น ซึ่งขอบเขตในแบบวัดเป็น
 การสำรวจปัญหาการปรับตัวด้านต่าง ๆ ของเด็กอย่างกว้าง ๆ และอาจมีงานวิจัยบางส่วนที่ผู้วิจัย
 สร้างแบบวัดการปรับตัวขึ้น แต่พบว่าเนื้อหา และขอบเขตของแบบวัดจำกัดเฉพาะงานวิจัยนั้น ๆ
 เท่านั้น มิได้มุ่งเน้นพัฒนาให้มีคุณภาพเพื่อเป็นแบบวัดมาตรฐาน ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยที่
 สร้างและพัฒนาแบบวัดการปรับตัวให้มีคุณภาพ ได้แก่ สุรัชย์ โกศิยกกุล (2526) ที่พัฒนาแบบวัด
 ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้นพบว่า ในประเทศไทยมีการสร้างและพัฒนาแบบวัดเกี่ยวกับการ
 การปรับตัวที่เป็นมาตรฐานน้อยมาก ในการใช้แบบวัดบุคลิกภาพของต่างประเทศอาจพบปัญหาที่
 ทำให้ได้ข้อมูลงานวิจัยที่คลาดเคลื่อน เนื่องจากความแตกต่างกันในเรื่องวัฒนธรรม ค่านิยม
 ประเพณี การอบรมเลี้ยงดูเด็ก และการดำเนินชีวิต ดังนั้นการตัดสินพฤติกรรมจึงมีบรรทัดฐานที่ไม่
 เหมือนกัน บางครั้งอาจพบว่าบางแบบวัดมีข้อกระทงบางข้อที่ไม่เหมาะสมกับเด็กไทย ปัญหาที่พบ
 อีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการใช้แบบวัดทางด้านการศึกษามูลนิธิ คือ ส่วนใหญ่มีการใช้แบบวัด
 ทางด้านบุคลิกภาพเพื่อวัด และศึกษามูลนิธิของเด็กเฉพาะในคลินิกเท่านั้น สำหรับครูใน
 โรงเรียนประถมศึกษานั้นไม่ได้มีการศึกษา สร้าง และพัฒนาแบบวัดบุคลิกภาพ การประเมิน

พฤติกรรมนักเรียน ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการสังเกตมากกว่าการใช้เครื่องมือที่เป็นแบบวัด เพราะไม่มีกฎเกณฑ์และวิธีการที่ยุ่งยาก ครูไม่ต้องเตรียมตัวมาก แต่การศึกษาเด็กโดยใช้วิธีการสังเกตยังมีจุดอ่อนบางประการ ได้แก่ ครู หรือผู้สังเกตต้องใช้เวลาในการสังเกตมากพอ มีความใกล้ชิด มีความน่าไว้วางใจสำหรับเด็ก เพื่อที่เด็กมั่นใจที่จะแสดงพฤติกรรมที่แท้จริงออกมา ครูจะต้องไม่มีอคติ ทำการสังเกตเด็กทีละคน และใช้เกณฑ์การสังเกตที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน (วินี ซิดเชิตวงส์, 2537; Ollendick, T.H, and Hersen, M., 1984) จากการขาดแคลนเครื่องมือมาตรฐานในการศึกษาเด็กดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาแบบวัด เพื่อศึกษาการปรับตัวของเด็ก

สำหรับพฤติกรรมของเด็กเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ของเด็กกับเพื่อน ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า เด็กที่ไม่ได้รับการยอมรับและมีเพื่อนน้อย ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว (Aggressive) และ พฤติกรรมถอยหนีสังคม (Social withdrawal) (Malik, N.M., Furman, W, 1993) ซึ่งสอดคล้องกับ Hymel (1990) ที่กล่าวว่า การที่เด็กมีเพื่อนน้อยและไม่เป็นที่ยอมรับจากเพื่อน มีส่วนสัมพันธ์กับพฤติกรรมปรับตัวของเด็ก โดยพฤติกรรมปรับตัวที่เป็นปัญหาต่อความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน แบ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในตนเอง ได้แก่ พฤติกรรมถอยหนีสังคม และพฤติกรรมที่แสดงต่อภายนอก ได้แก่ พฤติกรรมก้าวร้าว โดยทั้งพฤติกรรม ก้าวร้าว และถอยหนี จะพบว่ามีมากขึ้นตามระดับวัยของเด็ก Cowen (1973) และ Roff (1972) ซึ่งพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน ว่าพฤติกรรมมีลักษณะก้าวร้าว และถอยหนี ในงานวิจัยต่อมา ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนของเด็กก็ยังคงให้ความสำคัญกับพฤติกรรมทั้ง 2 ลักษณะ เช่น เกือกูล ทาสีห์ (2523) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ลักษณะของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน เพื่อชี้ลักษณะและสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน สำหรับการวางแผนการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียน พบว่า ลักษณะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว ได้แก่ ปัญหาทางอารมณ์ และสังคม โดยพฤติกรรมที่มีปัญหามีทั้ง พฤติกรรมก้าวร้าว และถอยหนี ได้แก่ พฤติกรรมที่ขบรังแกเพื่อน พุดเท็จ เก็บตัว ซึมเศร้า พุดไม่ชัด ติดเรียนตนเอง และวิตกกังวล ปัญหาการปรับตัวในเด็กแต่ละคนมีมากน้อย แตกต่างกัน การใช้รูปแบบการปรับตัวระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง อาจจะไม่เหมือนกันเมื่อประสบปัญหาความคับข้องใจที่เหมือนกัน ดังเช่นการศึกษาของ ฉันทิมา ทิมากร (2534) พบว่า บทบาททางเพศเป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลให้แตกต่างกัน เช่น เด็กชายจะมีความก้าวร้าว เป็นตัวของตัวเอง สูงกว่าเด็กหญิง และเด็กหญิงมีความอ่อนโยน ฟังพหูอื่น สูงกว่าเด็กชาย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ กรุก (Gruk, 1978) ที่กล่าวว่า เพศชายเป็นผู้มีความกระตือรือร้น มีความกล้าหาญ ชอบแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ส่วนผู้หญิงมีลักษณะเป็นผู้ลุ่มยอม ไทเลอร์ (Tyler, 1956) อ้างใน จริยา

วัฒน์โสภณ , 2536) พบว่า เด็กที่มาใช้บริการทางจิตเวชนั้น เด็กชายมีพฤติกรรมก้าวร้าว เกเร มากกว่าเด็กหญิง ส่วนเด็กหญิงมีลักษณะขมขม ชอบกัดเล็บและดูดนิ้วมากกว่า ส่วนการศึกษาตามคลินิกในประเทศไทย สมทรง สุวรรณเลิศ และวันชัย ชัยสิทธิ์ (2532) และ จริยา วัฒน์โสภณ (2536) ได้ศึกษาวิจัยปัญหาการปรับตัวของเด็ก และได้ผลสอดคล้องกัน กล่าวคือ เด็กชายอายุระหว่าง 6-11 ปี ส่วนใหญ่มีบุคลิกการปรับตัวเป็นลักษณะ ชุกชน ได้เทียบ จุนเจียว และแตกต่างจากเด็กหญิงในช่วงอายุเดียวกัน ในปี 2530 จารุวรรณ ตั้งศิริมงคล ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพจิต และการปรับตัวของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียนมี 8 ด้าน คือ ความรู้สึกผิดปกติของร่างกาย การย้ำทำย้ำคิด ความรู้สึกต่อต้าน ซึมเศร้า ก้าวร้าวทำลาย กลัวโดยไม่รู้สาเหตุ หวาดระแวง และโรคจิต จากงานวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้น จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับเด็ก และจากประสบการณ์การเป็นครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา ทำให้ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับพฤติกรรมปรับตัวของเด็ก และมุ่งพัฒนาแบบวัดที่ประเมินพฤติกรรมในรูปแบบที่เป็นไปในทางลบ (Negative Adjustment) ได้แก่ ลักษณะพฤติกรรมปรับตัวแบบก้าวร้าว และการปรับตัวแบบถอยหนี พฤติกรรมปรับตัวที่เป็นทางบวก (Positive Adjustment) ได้แก่ ลักษณะพฤติกรรมแบบประนีประนอม

ในการพัฒนาแบบวัดเพื่อการศึกษาการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดแบบวัดให้เป็นสถานการณ์รูปภาพ ซึ่งในงานวิจัยของ สุพัตรา เทียนอุดม (2536) ที่พัฒนาแบบวัดความมีระเบียบวินัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นเครื่องมือ 3 ประเภท คือ แบบวัดเชิงสถานการณ์ แบบประเมินตนเอง และแบบสังเกตพฤติกรรมโดยครูประจำชั้น และผู้ปกครอง วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพของเครื่องมือทั้ง 3 ประเภท พบว่า แบบวัดเชิง สถานการณ์ เป็นแบบวัดที่สามารถใช้วัดผลกับนักเรียนได้ทีละมาก ๆ ใช้ง่าย สะดวก นักเรียนสามารถทำได้ด้วยตนเอง ส่วนแบบประเมินตนเองเป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้กับนักเรียนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน แต่วิธีการค่อนข้างซับซ้อน โดยนักเรียนจะต้องประเมินพฤติกรรมของตนเอง โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดให้ สำหรับแบบสังเกตพฤติกรรมเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ได้พฤติกรรมที่แท้จริงของนักเรียนมากยิ่งขึ้น แต่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาในการสังเกต ซึ่งต้องใช้เวลาที่นานและต่อเนื่อง ผู้สังเกตต้องให้ความสำคัญกับการสังเกตอย่างมาก และไม่สามารถใช้การสังเกตกับนักเรียนได้ทีละมาก ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ รัตนา ศิริพานิช (2533) ที่กล่าวว่า "ข้อมูลจากการสังเกตอาจผิดพลาดได้ ถ้าผู้สังเกตไม่ตั้งใจจริง หรือมีความลำเอียง ความพอใจ หรือความไม่พอใจเป็นส่วนตัวกับผู้ถูกสังเกต และการสังเกตพฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว แล้วนำไปแปลผลอาจได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนได้เช่นกัน" และจากงานวิจัยของ มลิวลีย์ แจ่มมณี (2533) ที่พัฒนาแบบวัด

ความอดทนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบวัด 2 ประเภท คือ ประเภทกำหนดข้อความ เป็นสถานการณ์ และแบบตรวจสอบความอดทน เมื่อหาความสัมพันธ์ของเครื่องมือทั้ง 2 ประเภท มีแนวโน้มที่จะให้ผลของการวัดไปในทิศทางเดียวกันสูง สามารถใช้แทนกันได้ นอกจากนี้ งานวิจัยของ วุฒิชัย ฉายวงศ์ศรีสุข (2536) ที่พัฒนาแบบวัดคุณลักษณะด้านจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นเครื่องมือ 2 ประเภท คือ ประเภทสถานการณ์ข้อความ และสถานการณ์รูปภาพ เมื่อเปรียบเทียบเครื่องมือทั้ง 2 ประเภท พบว่า แบบวัดบุคลิกภาพที่เป็นสถานการณ์ รูปภาพ และสถานการณ์ข้อความ ให้ผลในการวัด ทิศทางเดียวกันสูง จากงานวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจเลือกพัฒนาเครื่องมือวัดการปรับตัวกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นชนิด กำหนดเป็นสถานการณ์ โดยสร้างเป็นรูปภาพ เพราะนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พัฒนาการอ่านยังไม่ดีนัก การกำหนดข้อความตามเป็นสถานการณ์ จะทำให้ผู้ถูกทดสอบตื่นเต้น ไม่มีความเป็นอยู่สบาย และการสร้างสถานการณ์เป็นรูปภาพ จะทำให้เด็กมีความสนใจ สามารถจินตนาการ เหตุการณ์ได้ชัดเจนกว่าการสร้างสถานการณ์เป็นข้อความ ไม่ต้องใช้พัฒนาการการอ่านที่สูงนัก

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยมุ่งพัฒนาเครื่องมือวัดการปรับตัว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้เป็นแบบวัดสถานการณ์ที่เป็นรูปภาพที่มีคุณภาพ และเชื่อถือได้ เพื่อที่จะเป็นประโยชน์สำหรับครูผู้นำแบบวัดไปใช้ เพื่อให้คำแนะนำ และแก้ไข พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก ปลุกฝังให้เด็กมีพัฒนาการปรับตัวที่ดีต่อไปเมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาแบบวัดการปรับตัวกับเพื่อนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้มีคุณภาพในด้าน ความเที่ยง (Reliability) และความตรง (Validity)
2. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norm)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งสร้างและพัฒนาแบบวัดการปรับตัวของเด็ก โดยศึกษารูปแบบการปรับตัวของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย 3 รูปแบบ คือ การปรับตัวแบบก้าวร้าว การปรับตัวแบบถอยหนี และการปรับตัวแบบประนีประนอม ตามทฤษฎีการปรับตัวของอิริคสัน และทฤษฎีบุคลิกภาพของ فروยด์

2. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลาย และมีสภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้เด็กต้องเกิดการปรับตัวอย่างชัดเจน และเมื่อเด็กเริ่มเข้ามาอยู่ในโรงเรียน เด็กแต่ละคนมาจากครอบครัวและมีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่ไม่มีความสัมพันธ์หรือรู้จักกันมาก่อน เหมือนเช่นนักเรียนในระดับประถมศึกษาในต่างจังหวัด ดังนั้น เด็กจะพบสภาพปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความคับข้องใจ ความขัดแย้ง และความไม่สบายใจ อันนำไปสู่การที่เด็กต้องใช้วิธีการปรับตัวเพื่อให้ตนเองมีความสุข และเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. งานวิจัยนี้ถือว่า ครูประจำชั้นเป็นผู้ใกล้ชิด มีความคุ้นเคยกับนักเรียนในชั้นเรียนของตนเองมากที่สุด มีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนมาเป็นระยะเวลาอันพอสมควร คือ ตลอด 1 ภาคเรียน ครูจึงสามารถที่จะระบุวิธีการปรับตัว ที่นักเรียนแสดงต่อเพื่อนได้อย่างถูกต้อง

2. ในกรณีที่นักเรียนเลือกตอบรูปแบบการปรับตัวสูงสุดเท่ากัน 2 รูปแบบ ผู้วิจัยตัดสินใจรูปแบบการปรับตัวของนักเรียนโดยยึดการตัดสินใจการปรับตัวของครูเป็นหลัก เช่น นักเรียนเลือกพฤติกรรมแบบก้าวร้าว 7 ข้อ เลือกรูปแบบประนีประนอม 7 ข้อ และเลือกพฤติกรรมแบบถอยหนี 6 ข้อ ผู้วิจัยจะกำหนดผลของการวัดการปรับตัวของนักเรียน โดยใช้ผลตัดสินของครู เฉพาะในงานวิจัยนี้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การปรับตัวกับเพื่อน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการแสดงออกต่อเพื่อน เมื่อเกิดปัญหา หรือสภาพการณ์ที่เป็นความคับข้องใจ ความขัดแย้งใจ และความวิตกกังวล จากการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกัน เพื่อให้ตนเองมีความสุข เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน

2. แบบวัดการปรับตัวกับเพื่อน หมายถึง แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นสถานการณ์ภาพ ที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเพื่อน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหาอันนำไปสู่ความขัดแย้ง ความคับข้องใจ หรือความเครียด โดยมีตัวเลือก 3 ตัวเลือก เป็นพฤติกรรมการปรับตัว ต่อสถานการณ์ที่เป็นคำถาม ตัวเลือกทั้ง 3 ตัวเลือก เป็นวิธีการปรับตัว 3 แบบ ได้แก่ การปรับตัวแบบก้าวร้าว การปรับตัวแบบถอยหนี และการปรับตัวแบบประนีประนอม โดยให้นักเรียนเลือก ลักษณะพฤติกรรมที่ตรง หรือใกล้เคียงกับการกระทำของตนเองมากที่สุดเพียงพฤติกรรมเดียว

3. ความเที่ยง (Reliability) หมายถึง คุณสมบัติของแบบวัดที่สามารถวัดการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียน ได้คงที่แน่นอนด้วยแบบวัดชุดเดียวกัน แต่ต่างเวลากัน (test-retest) คำนวณ สหสัมพันธ์ระหว่างผลการตอบที่ได้จากการวัดครั้งแรกกับการวัดครั้งที่สอง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์คอนติเจนซี (Contingency coefficient; C)

4. ความตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) หมายถึง คุณสมบัติของแบบวัดที่สามารถแยกผู้ตอบเป็นกลุ่มที่มีและไม่มีพฤติกรรมในแต่ละรูปแบบของการปรับตัวได้ด้วยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลการวัดการปรับตัวจากแบบวัดการปรับตัวกับเพื่อน กับผลการตัดสินการปรับตัวของนักเรียนจากครูประจำชั้น โดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์คอนติเจนซี (Contingency coefficient; C)

5. อำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination Power) หมายถึง คุณสมบัติของแบบวัดที่สามารถแยกผู้ตอบเป็นกลุ่มที่มีและไม่มีพฤติกรรมในแต่ละรูปแบบของการปรับตัวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการพิจารณาจาก สหสัมพันธ์รายข้อกับ ผลการวัดการปรับตัวกับเพื่อนจากแบบวัดการปรับตัวกับเพื่อนทั้งฉบับ ด้วย สหสัมพันธ์คอนติเจนซี (Contingency coefficient; C)

6. ความตรงรายข้อ (Item Validity) หมายถึง คุณสมบัติของแบบวัดที่สามารถแยกผู้ตอบเป็นกลุ่มที่มีและไม่มีพฤติกรรมในแต่ละรูปแบบของการปรับตัวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการพิจารณาจาก สหสัมพันธ์ระหว่างผลการเลือกพฤติกรรมการปรับตัวกับเพื่อนจากการตอบแบบวัดเป็นรายข้อ กับผลการตัดสินรูปแบบการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนจากครูประจำชั้น ด้วย สหสัมพันธ์คอนติเจนซี (Contingency coefficient; C)

6. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป สาขาจิตวิทยา ซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ในระดับประถมศึกษา จำนวน 4 ท่าน ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสบการณ์การสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาอย่างน้อย 2 ปี และจบการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ขึ้นไป จำนวน 4 ท่าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แบบวัดการปรับตัวกับเพื่อนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เป็นมาตรฐาน
2. เป็นประโยชน์ต่อครูและผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้ในการศึกษาปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนของเด็ก สำหรับเป็นข้อมูลในการให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมและทักษะทางสังคมของเด็ก
3. เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบวัดการปรับตัวด้านอื่น ๆ ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย